

การศึกษายุงพาหะไ้มาลาเรียในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของ จังหวัดตรัง

จริยาภรณ์ ไบโกเด็ม (วท.บ) **,ปฐมพร พริกขู (วท.ม)** , สุรเชษฐ์ เดชสงค์ (วท.บ)*, จีระวัฒน์ คงฉาง (วท.บ) *

**สำนักป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา

การระบาดของโรคไ้มาลาเรียในเขตพื้นที่รอยต่อระหว่างประเทศ ปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในประเทศไทย จังหวัดตรังถึงแม้จะเป็นจังหวัดที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว และประกอบกับภูมิศาสตร์ที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินกิจการด้านธุรกิจการค้าขาย จึงทำให้มีการเคลื่อนย้ายเข้า-ออกของประชากรอยู่ตลอดเวลา และปัจจุบันมีการอพยพเข้ามาใช้แรงงานจากแรงงานต่างชาตินับเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อสภาพความเสี่ยงที่อาจเกิดการระบาด หรือการนำเข้าของโรคไ้มาลาเรียมายังพื้นที่ได้ ดังนั้นทางศูนย์ควบคุมโรคติดต่อฯ นำโดยแมลงที่ 12.3 จ.ตรังร่วมกับสำนักป้องกันควบคุมโรคที่ 12 สงขลาได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต จึงได้มีการวางแผน เข้าศึกษาสำรวจยุงพาหะโดยใช้รูปแบบการศึกษาทางกีฏวิทยา แบบ Entomological evaluation

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาชนิด ความสำคัญของยุงก้นปล่อง พาหะนำโรคไ้มาลาเรีย และเพื่อทราบความเสี่ยงของการสัมผัสกับยุงพาหะนำโรคไ้มาลาเรียในพื้นที่เป้าหมาย

วิธีการดำเนินงานคัดเลือกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 4 แห่ง ได้แก่ ถ้ำเลเขากอบ, หาดปากเมง, เกาะมุกด์และเกาะสุกร ระยะเวลาดำเนินการศึกษา ตั้งแต่ธันวาคม 2557 – กรกฎาคม 2558 ใช้เวลาศึกษาพื้นที่ละ 3 วัน 2 คืน โดยคัดเลือกพื้นที่ตามลักษณะและสภาพความเหมาะสมต่อการเพาะพันธุ์ของยุงก้นปล่องพื้นที่ดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์ ต่อชุมชน และโอกาสในการสัมผัสกับยุงพาหะไ้มาลาเรียได้กิจกรรมการศึกษาสำรวจทางด้านกีฏวิทยายุงพาหะนำโรคไ้มาลาเรีย

1.สำรวจยุงพาหะ (ตัวเต็มวัย) ตามมาตรฐาน (WHO) โดยใช้คนเป็นเหยื่อล่อ (Human-bait trap) ทำการเก็บพื้นที่ตามความเหมาะสม 2 จุดต่อหนึ่งครั้ง ใช้คนเป็นเหยื่อล่อ 3 คนต่อ 1 จุด ช่วงเวลาที่สำรวจเริ่มตั้งแต่ 18.00 – 24.00 น. โดยการศึกษาอัตราความหนาแน่น (Density) หรืออัตรากัด (Biting Rate) ตัว/คน-ชั่วโมง

2.สำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุงพาหะเช่น ดินหรือหินที่มีน้ำขังน้ำซึม ห้วย ธารน้ำ หนอง คลองและ บึง ภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ทำการสำรวจภายในถ้ำ/นอกถ้ำ, ในบ้าน/นอกบ้าน, รีสอร์ทและจำแนกชนิด

ผลการศึกษาพื้นที่เป้าหมายทั้ง 4 พื้นที่พบยุงพาหะนำโรคไ้มาลาเรีย คือ พาหะหลัก ยุงก้นปล่องที่พบคือ *Anopheles dirus* พาหะรองยุงก้นปล่องที่พบคือ *Anopheles sundicus* และพาหะสงสัยยุงก้นปล่องที่พบคือ *Anopheles barbirostris* ร้อยละอัตราความหนาแน่นที่ 0.29 ตัว/คน/ชั่วโมง ในพื้นที่ถ้ำเลเขากอบ และเกาะสุกร รองลงมาร้อยละอัตราความหนาแน่น 0.16 ตัว/คน/ชั่วโมง พื้นที่หาดปากเมง และพื้นที่เกาะมุกด์ 0.11 ตัว/คน/ชั่วโมง ช่วงระยะเวลาของการเข้ากัดอยู่ที่ 19.00-20.00 น. โดยอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ 30.24 องศา และที่ความชื้น 60.84 %

สรุปผลการศึกษาสรุปได้ว่าพื้นที่ ถ้ำเลเขากอบ มีความเสี่ยงสูงสุดต่อการระบาดของไ้มาลาเรียเนื่องจากสำรวจพบยุงพาหะหลัก *Anopheles dirus* รองลงมาคือ เกาะมุก และเกาะสุกร ซึ่งพบยุงพาหะรอง *Anopheles sundicus* และหาดปากเมง พบยุงพาหะสงสัย *Anopheles barbirostris* แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลดังกล่าว อาจมีความแตกต่างกันในช่วงฤดูกาลที่ต่างกันเนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเก็บข้อมูลในช่วงฤดูร้อน ซึ่งมีสภาพอากาศแห้งแล้งปริมาณน้ำฝนน้อย จึงควรมีการเก็บข้อมูลในช่วงฤดูฝน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการดำเนินงานเฝ้าระวัง และป้องกันการระบาดของไ้มาลาเรียในพื้นที่ต่อไป